

Er arbeidslivet rigga for nedvekst?

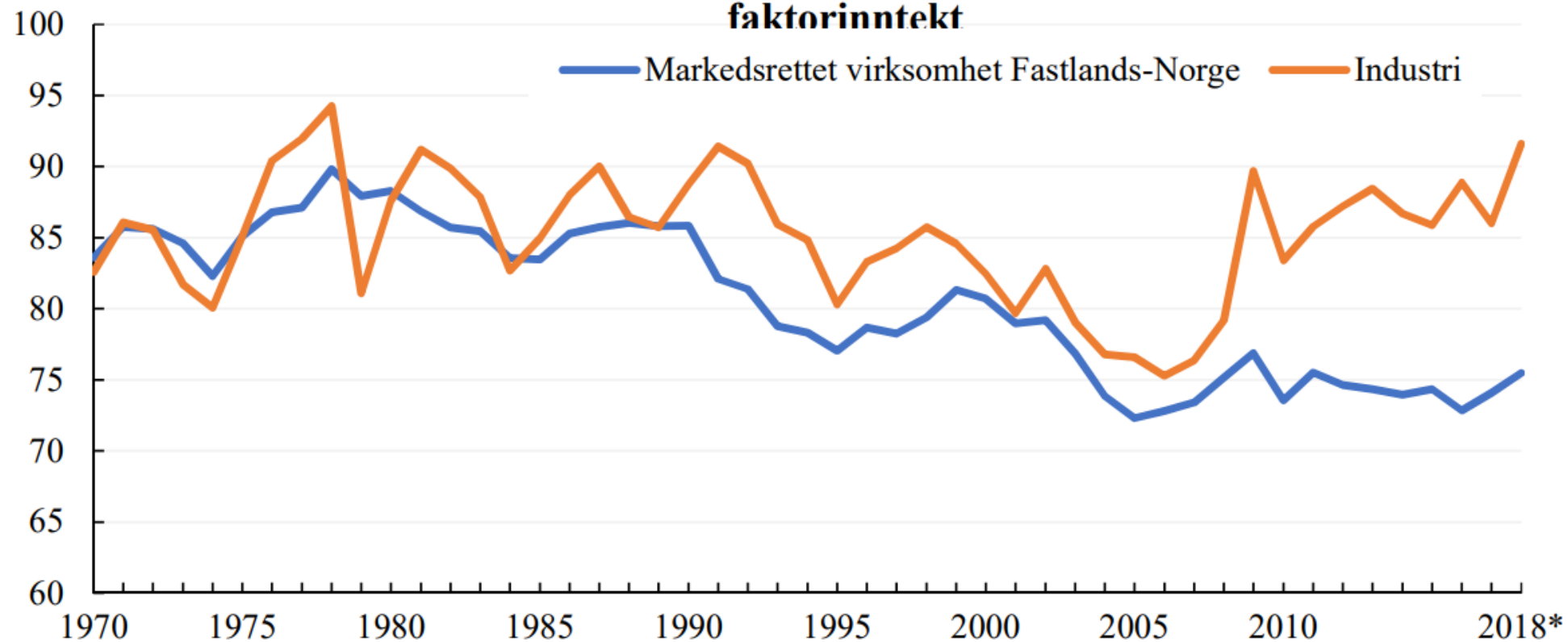
David Jordhus-Lier

INCLUDE Forskningscenter for sosialt
inkluderende energiomstilling
Universitetet i Oslo

Nei.

Lønnskostnader inkludert selvstendiges arbeidsinntekt som andel av faktorinntekt

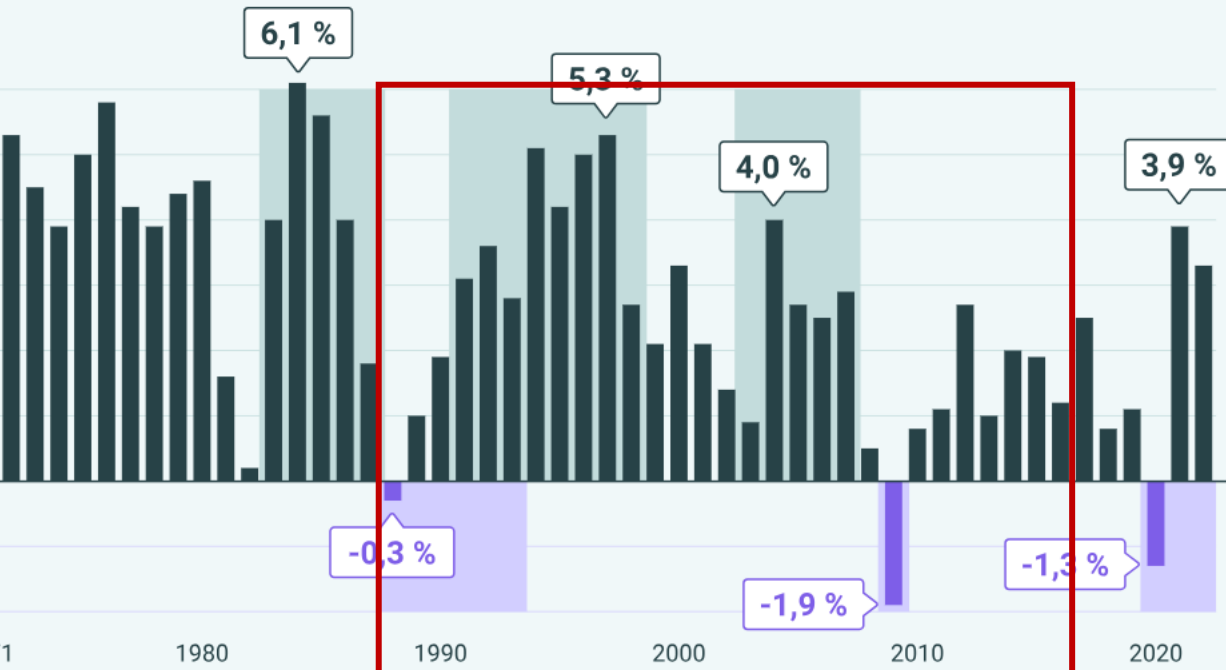
Jappetid
1983–1987

Langvarig oppgang
1991–1998

Oljeprisene doubles
2003–2007

Bankkrise
1988–1993

Boligkrakk

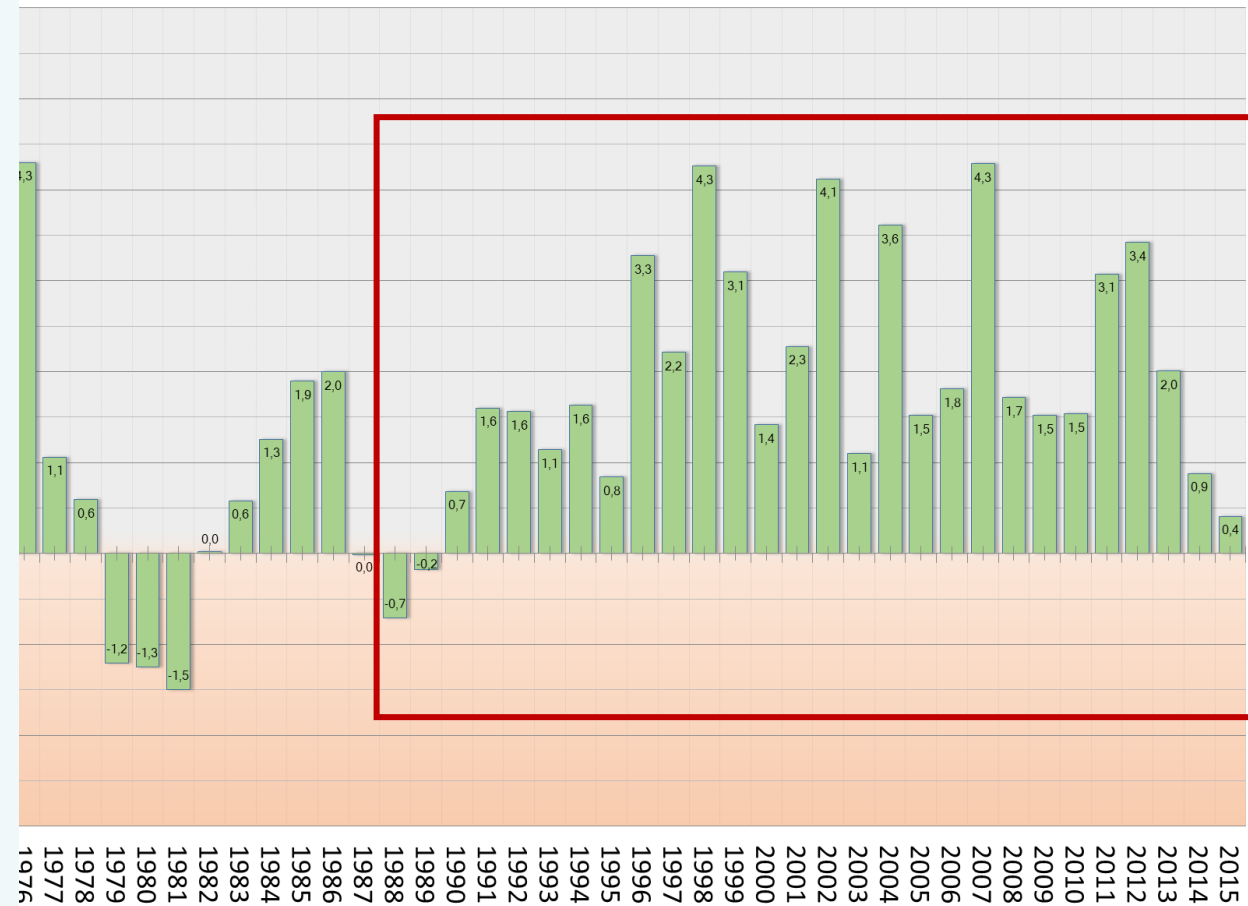

Finanskrise
2009

Korona
2020–2022

Årlig reallønnsvekst fra 1970 til 2015. Prosent.

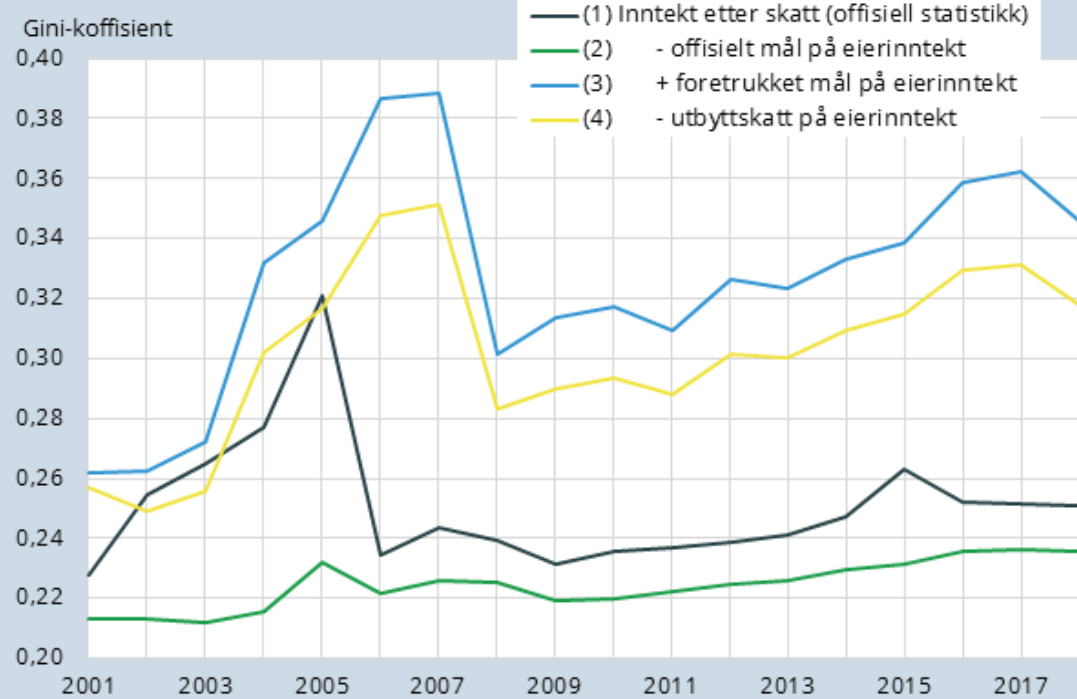
et.no

Kilde: Ragnar Nymo

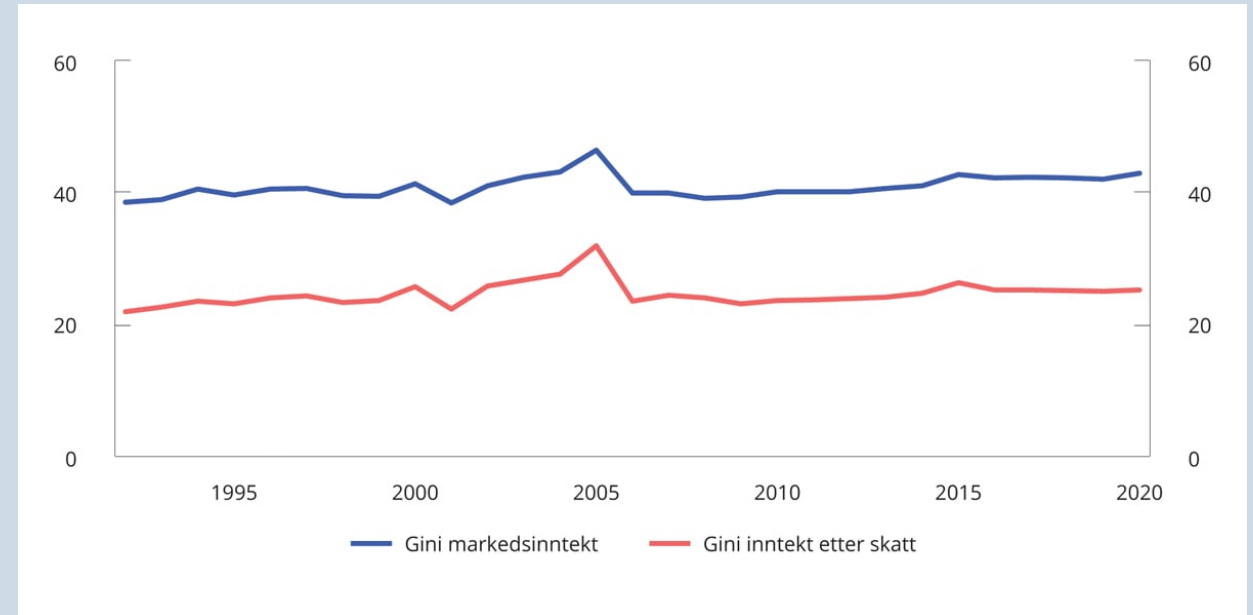
Figur 3. Bruttonasjonalprodukt (BNP). Årlig volumendring. 1971-2022

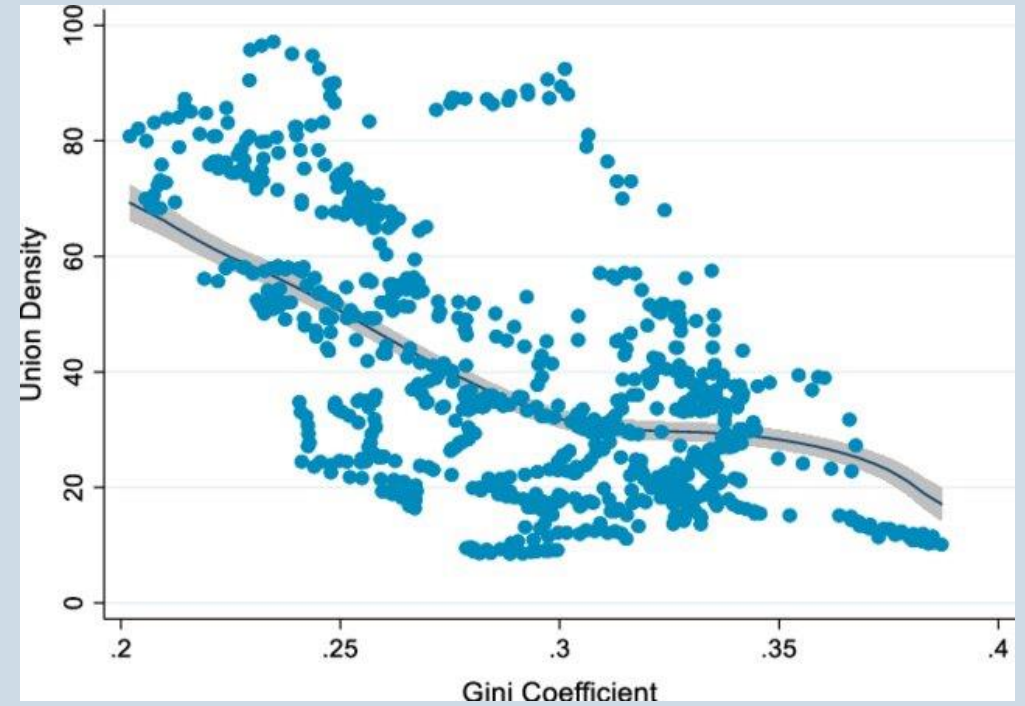
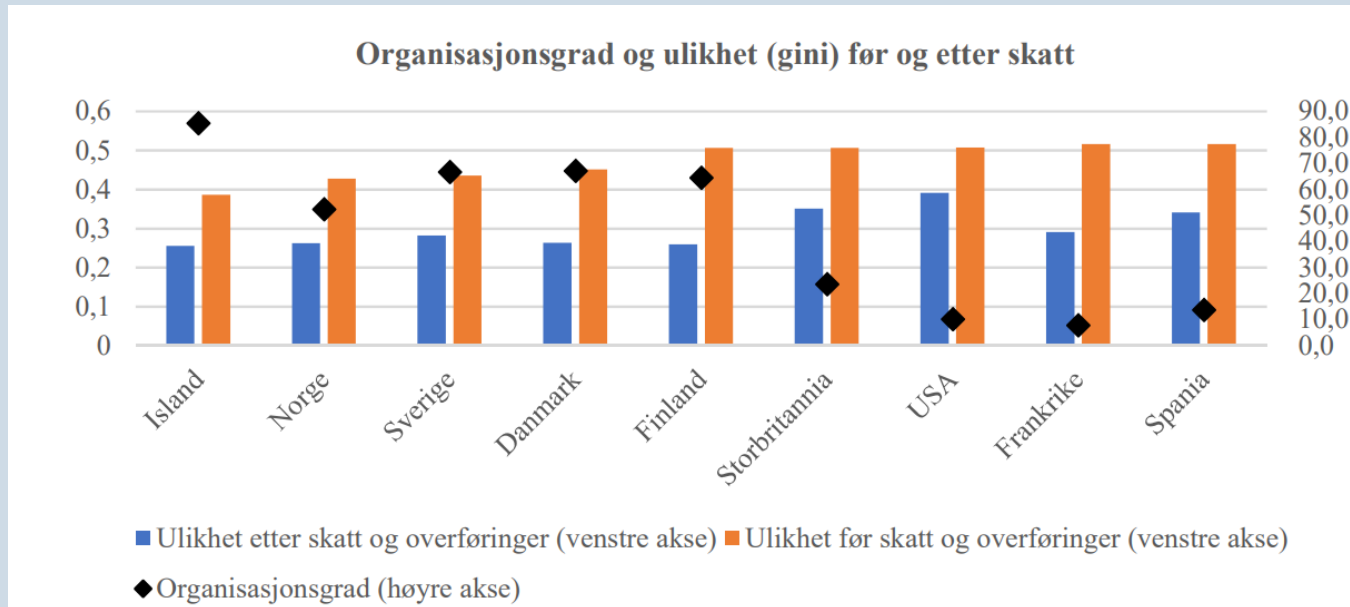
Kilde: SSB og Arbeidslivet.no

Ulikhet i fordelingen av personfordelt husholdinntekt med og uten tilbakeholdte selskapsinntekter, 2001-2018

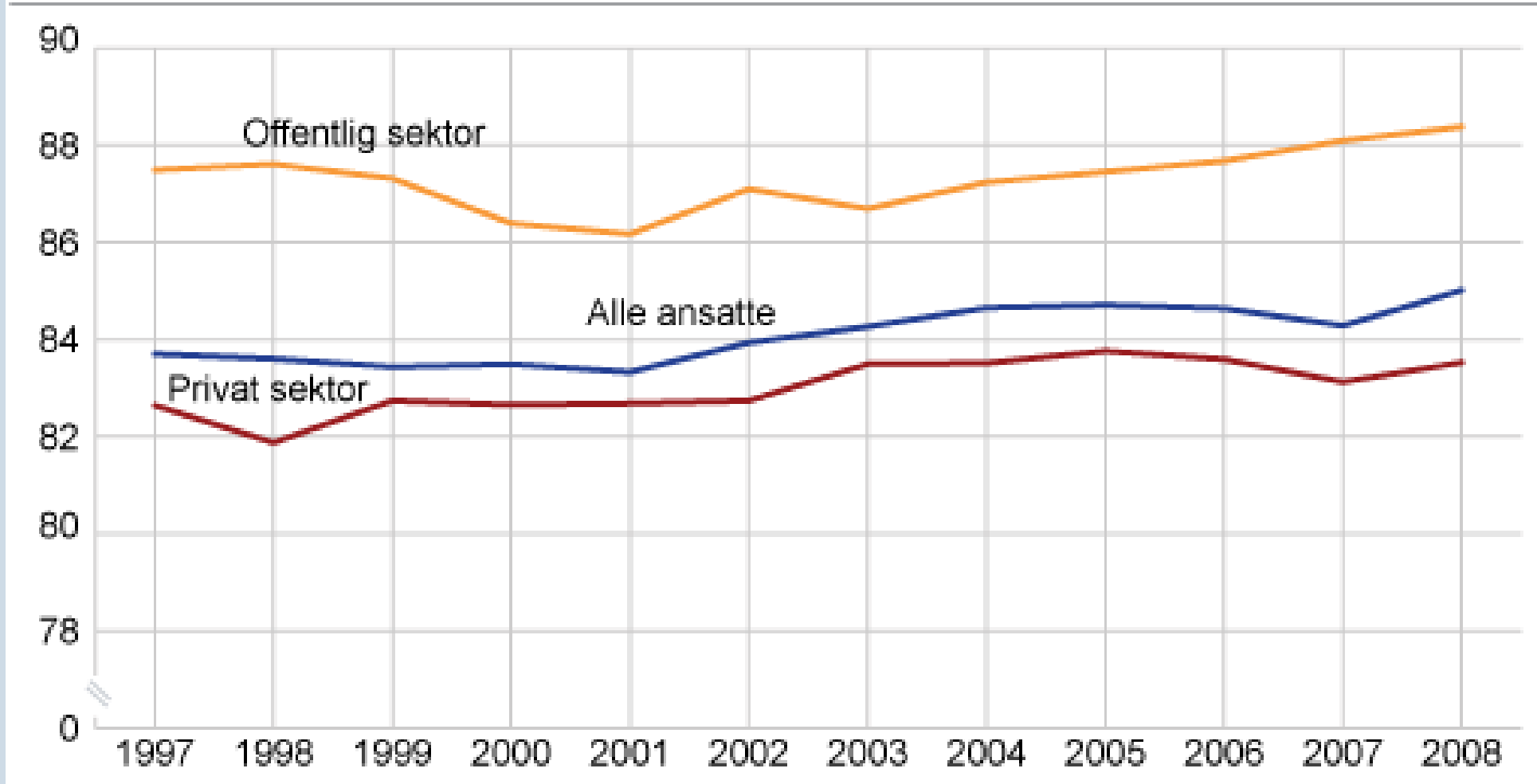

(1) er Inntekt etter skatt som målt i offisiell statistikk; (2) er Inntekt etter skatt (offisiell statistikk) fratrukket eierinntekt; (3) er Inntekt etter skatt basert på et mer komplett mål for eierinntekt; (4) er Inntekt etter skatt basert på et mer komplett mål for eierinntekt fratrukket en hypotetisk utbyttskatt på all eierinntekt.

**Kvinneres lønn i prosent av menns lønn per 3. kvartal 1998-2008.
Gjennomsnittlig månedslønn per heltidsekvivalent. Alle ansatte, etter sektor**

Roller i system

- Fra tillitsvalgte til forbundsledere
- Kunnskap om profesjoner, rettigheter, lønn, arbeidstid, likestilling, medvirkning
- Mangler kunnskap om klimaendringer, naturmangfold, karbonfotavtrykk, natur-samfunn-relasjoner, sirkularitet, utslippsreduksjoner
- Veletablert rolleforståelse på begge sider av bordet
- Premisset til den norske modellen:
 - *man samarbeider om vekst og effektivitet*
 - *krangler om fordeling*

Roller i system

FRAMTIDEN I VÅRE HENDER

RAPPORT 1/2014

Mer fritid i stedet for mer lønn?

Sammendrag fra intervjuer med norsk fagbevegelse

Av Bjørn Vidar Vangelsten og Amsale Temesgen

Trepartssamarbeidet - vekst og nedvekst

Rådet for rettferdig omstilling, Energikommisjonen, Kraftløftet, klimapartnerskap med enkelt næringer, mm.

Mer av

«Selv om Energikommisjonens mandat har et langsiktig perspektiv, er **retningen allerede satt gjennom klimamål og et ønske om oppbygging av ny grønn industri.** [...] Skal klimamålene nås, betyr dette massive behov for mer fornybar kraft. [...] Dagens industri basert på fossile brensler skal gjennom det grønne skiftet. **Ny grønn industri skal etableres.**»

utdrag fra «Mer av alt, raskere» 01.02.2023

Mindre av

«**For å nå klimamålene og få til faktiske utslipp,** må vi gå fra ord til handling. Tettere samspill og sterke partnerskap er avgjørende for å få fart på den grønne omstillingen i næringslivet, og ikke minst, lykkes med det grønne industriløftet»

*Jan Christian Vestre om klimapartnerskapene med næringslivet
23.01.2023*

Hva sier norsk fagbevegelse om sin egen rolle?

Sikre klimamåloppnåelse lokalt

«**Hvordan kan tillitsvalgte medvirke til klima- og miljøvennlige arbeidsplasser?** Du og klubben din kan bidra til å gjøre arbeidsplassen mer bærekraftig gjennom drøftinger og samarbeid med arbeidsgiver. [...] Ansvaret for å ta bærekraftige valg ligger hos arbeidsgiver, men dere kan være bidragsyttere og pådrivere.»

Utdanningsforbundet om grønt partssamarbeid lokalt

«**Nærmere klimamålene.** En grønn tariffavtale tar miljøtiltakene på arbeidsplassen litt lengre enn kildesortering, økologisk lunsj og miljøvennlig bestikk. Den tar også for seg de større tiltakene som gjør at bedriften reduserer sitt totale klimaavtrykk etter FNs klimamål.»

Handel og Kontor om grønne tariffavtaler

Grønn tariff bidrar til et grønt

HK Norge tar miljøet og det grønne skiftet på alvor og ønsker å sikre arbeidsplasser. Det finnes ikke arbeidsplasser uten utslipp av CO2-puster. Derfor hjelper vi medlemsbedrifter med å utvikle et verktøy for grønn tariff.

Tariffavtalene våre har de beste verktøyene for samarbeid i bedriftene. Det er gjennom bærekraftsmål i samarbeidet mellom ansatte og ledelse at vi kan gjøre bedriftene og arbeidslivet grønnere.

Kontakt oss om grønn tariff

Å forhandle om goder og byrder i et grønt skifte

Grønne tariffavtaler

- flere forbund signaliserte ambisjoner om å la klimaomstilling bli en del av tariffoppgjøret i 2020
- aktuelle krav: *energibruk, pendling og mobilitet, innkjøp, mat- og materialbruk, pensjon, arbeidstid og lønn*
- pandemi og dyrtid kom i veien – *påtvungen nedvekst?*

Tillitsvalgte om forankringen av en rettferdig omstilling

Erfaringer fra oljebransjen...

«Jeg synes det er veldig fint hvis organisasjonene på overordnet nivå engasjerer seg [i klimaspørsmål], men jeg føler ikke at det er min oppgave [...] som representant for medlemmene.»

tillitsvalgt i oljeindustrien i 2019

«Dette med rettferdig omstilling ... det er jo noe jeg ikke har tenkt ordentlig på før i dag. Jeg har tenkt på omstilling, men ikke rettferdig omstilling.»

tillitsvalgt i oljeindustrien 2021

...og kommune-Norge

- tillitsvalgte opplever en vag forventning fra eget forbund og egne medlemmer om å arbeide med klima og miljø
- uklart mandat leder til mangel på konkret handling
- kommunale arbeidsgivere involverer i liten grad tillitsvalgte (og møteplassene de har med tillitsvalgte) i klimaomstillingsarbeidet

foreløpige inntrykk fra en pågående studie av partssamarbeidet i utvalgte kommuner

Noen tanker om nedvekst- debatten

- pensum for å klargjøre egne premisser som akademisk samtale og aksjonsforskningsmiljø

–“Degrowth is not the opposite of growth but rather a call for sufficiency. Neither to have more, nor to have less - but to have enough.” (T Parrique)

–“There is of course a possibility that if we seized the means of production, science could inform a collective determination that it is necessary to “degrow” in some way, but why would we make this a prerequisite of our program and foreclose that democratic determination?” (M Huber)

- debatten søker et politisk ideal som skal danne grunnlaget for en bred allianse
- makten i arbeidslivet og samfunnet som sådan er fordelt gjennom interesserepresentasjon
- nye ideer må forankres over tid - *har vi tid?*